

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

TÍTOL: El valor educatiu del patrimoni històric treballat per projectes (el cas del Palau-Castell de Betxí)

Nom de l'alumna: **Maria Sanahuja Meneu**

Nom del tutor de TFG: **Sergi Selma Castell**

Àrea de Coneixement: **Didàctica de les Ciències Socials**

Curs acadèmic: **2014/2015**

INDEX	PÀGS.
AGRAÏMENTS.....	2
RESUM.....	3
1. JUSTIFICACIÓ.....	4
2. INTRODUCCIÓ TEÒRICA.....	6
2.1. LES CIÈNCIES SOCIALS I L'EDUCACIÓ PATRIMONIAL.....	6
2.2. EL VALOR EDUCATIU DEL PALAU-CASTELL DE BETXÍ.....	8
2.3. BREU RESSENYA DEL PALAU-CASTELL	11
3. METODOLOGIA.....	11
3.1. EL TREBALL PER PROJECTES.....	11
3.2. ELS CONTINGUTS CURRICULARS.....	13
3.3. L'APRENTATGE I LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES.....	15
4. RESULTATS.....	19
4.1. METODOLOGIA DE TREBALL.....	19
4.2. ITINERARI D'ACTIVITATS.....	19
4.3. APRENTATGES OBTINGUTS.....	20
5. CONCLUSIONS.....	22
6. BIBLIOGRAFIA	23
7. ANNEXOS.....	25

AGRAÏMENTS

La realització d'aquest treball s'ha dut endavant amb la col·laboració d'altres persones. En primer lloc, agrair al meu tutor, Sergi Selma Castell, per orientar-me al llarg de tot el procés i ajudar-me en la recerca d'informació necessària. I en segon lloc, agrair a l'escola Cervantes-Dualde de Betxí per fer possible la posada en pràctica d'esta proposta i sobretot, al grup d'alumnes de 1r A de Primària i a la seua tutora, Fina Mari Arambul, per deixar-me aplicar este treball i agrair-li la seua predisposició i implicació en ajudar-me, ja que sense la tutora i la participació de l'alumnat no haguera sigut possible dur endavant esta proposta.

RESUM

La qüestió que planteja aquest treball es el valor educatiu que té el patrimoni històric com a recurs didàctic quan es treballa amb una metodologia per projectes. S'ha estudiat que això és possible agafant com a exemple un monument històric de la localitat de Betxí, en este cas, el Palau-Castell. S'ha analitzat el que aporta l'educació patrimonial en l'alumnat, és a dir, els valors que adquireixen amb l'estudi del seu patrimoni en relació a l'àrea de les Ciències Socials. L'estudi del tema ens ha conduït a altres aspectes relacionats amb el patrimoni, com són la sensibilització, la diversitat cultural o els espais formals i no formals. També s'ha fet menció a la metodologia per projectes que es du a terme per a que l'estudi del patrimoni siga significatiu per als alumnes, i s'ha explicat perquè la proposta es dirigeix a l'alumnat de primer cicle de Primària. A més, s'han establert diversos continguts que tenen relació amb l'estudi del patrimoni, el seu valor educatiu i el treball per projectes, al igual com els criteris d'avaluació i les competències bàsiques.

Per observar l'efectivitat d'aquesta proposta, s'ha seguit un procés d'observació durant tota la duració de la seua aplicació didàctica en l'aula d'una escola en el primer curs de Primària. S'ha utilitzat el mètode per projectes per a dur a terme l'estudi del monument de la localitat, el Palau-Castell de Betxí per comparar l'avaluació inicial i l'avaluació final i poder així, arribar a unes conclusions.

Paraules clau

Patrimoni, educació patrimonial, valor educatiu, metodologia per projectes.

1. JUSTIFICACIÓ

En el present treball, com el seu títol i subtítol indica, consistirà en observar el valor educatiu que aporta l'element patrimonial del Palau-Castell de Betxí mitjançant la metodologia per projectes.

La proposta del treball de final de grau es mou entre dues modalitats, professionalitzadora i experimental. L'aspecte professionalitzador reflecteix l'acció com a mestra del mètode per projectes sobre l'element patrimonial, com el Palau-Castell de Betxí. I la modalitat experimental es visualitza en la proposta d'intervenció sobre el patrimoni per aplicar a l'escola. Els dos tipus de modalitats acaben interrelacionant-se per dur endavant el treball final de grau.

L'àrea a la qual fa referència aquesta proposta és la de Ciències Socials, atès que s'estudia la realitat social pel que fa a l'aspecte històric i geogràfic de Betxí. Aquestes dues matèries s'encarreguen d'estudiar els fenòmens culturals i socials per a transmetre a la societat uns valors com a ciutadans. L'estudi de les Ciències Socials (Història i Geografia), s'ha basat sempre en repetir i memoritzar conceptes que al llarg del temps no aportaven un aprenentatge significatiu ni en valors, però ara les formes de la educació i la societat han donat un gir. En general, ens hem adonat que un estudi per mitjà d'experiències actives amb valors són els que aporten a l'alumnat la capacitat d'integrar nous aprenentatges.

El patrimoni és un terme molt ampli que es refereix a allò heretat del passat i que a més, desenvolupa uns valors. Pel que fa a açò, em vaig proposar estudiar un element del patrimoni històric de la localitat de Betxí, el Palau-Castell, per a promoure l'educació patrimonial en els centres educatius ja que aporta uns valors d'identificació cap als nens. El Palau-Castell de Betxí és un bon recurs educatiu perquè apropa als xiquets a la conservació de l'edifici, a identificar-se amb el monument com un edifici històric molt important en la societat, i a que l'alumnat adquireixi unes competències respecte al patrimoni. En aquest cas, es treballa l'educació amb el patrimoni de la localitat per a adquirir un aprenentatge històric dels fets i fenòmens del passat utilitzant fonts primàries (testimonis orals i la pròpia edificació) i fonts secundàries (estudis i escrits). Per tant, s'impulsa un mètode per a que l'alumnat siga actiu i indagui sobre el passat històric. El patrimoni aporta, també, valors educatius per a que els alumnes aconseguixen la seua identitat, de fet, el monument històric apropa a les persones immigrants a que se senten identificats amb el seu patrimoni igual que la resta, això fa que s'adopti una diversitat cultural integradora i igualitària per a tots.

El Palau-Castell de Betxí és un bon recurs educatiu per a treballar-lo a l'aula, en aquest sentit, aporta a l'alumnat un sentit d'identitat i pertinença, i al mateix temps els fa desenvolupar la sensibilització pel patrimoni del seu poble, de manera que este concepte fa que li donen un valor al que tenen en el seu entorn, el conserven i transmeten eixos valors a les persones que tenen al

seu voltant. Com a ciutadana d'aquest poble, m'identifica i és interessant, ja que és una joia històrica que s'ha pogut recuperar fa poc i es pot aprofitar per introduir-la en l'aula. Des de l'educació, es pot agafar aquest monument per treballar la història, la geografia, els valors, el sentit d'identitat, les nocions de canvi, el passat i el present, el sentit crític, etc.

L'escola és l'espai adient per promoure el valor del patrimoni històric en l'alumnat, per aquest motiu, s'han d'aplicar metodologies actives per aconseguir l'objectiu que estem explicant. En aquesta proposta, la metodologia que s'utilitza per transmetre el valor educatiu del Palau-Castell de Betxí és el treball amb projectes. Aquest mètode permet a l'alumnat ser investigador, actiu, buscar informació, ser autònom, promoure el treball cooperatiu i la responsabilitat individual, així com tindre la capacitat de decisió; per tant, el patrimoni junt amb el treball per projectes formen una bona combinació per a que l'alumnat desenvolupe totes les habilitats mencionades. La proposta està dirigida cap al primer cicle de primària ja que és una edat adequada per introduir als nens en l'educació patrimonial i fer-los conscients de la cura que han de tindre. També es podria dirigir a qualsevol altre cicle de primària, però apropar el patrimoni des d'edats primerenques ajuda a anar desenvolupant els seus criteris i pensaments.

Els centres educatius són espais formals on es du a terme l'aprenentatge, però en canvi hi ha espais no formals que en certa manera poden actuar com a espais amb un objectiu educatiu. Per exemple, el monument del Palau de Betxí és un espai per poder visitar-lo i que se'ls expliqui als nens la història, però també es pot utilitzar eixe espai no sols per a una visita, sinó aprofitar-lo per posar a l'abast de l'alumnat, recursos i activitats per a que els ajudi a comprendre millor el significat del monument i explorar-lo, i així, la visita a aquest espai siga més significativa.

En la proposta que es presenta s'ha tingut en compte el marc curricular dels continguts, competències bàsiques i criteris d'avaluació del Decret 108/2014 de 4 de juliol, del Consell, pel qual estableix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana (d'ara endavant Decret, 2014). L'aplicació de la metodologia per projectes juntament amb la proposta com a recurs educatiu del Palau-Castell de Betxí, permetrà a l'alumnat assolir diverses competències com aprendre a aprendre, sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, entre altres.

Per comprovar l'efectivitat de la proposta s'ha posat a prova en una aula de primer cicle de Primària, concretament en l'escola Cervantes-Dualde de Betxí, i en els resultats finals s'observa que el patrimoni històric té un valor educatiu on els xiquets aprenen fent tot allò relacionat amb el seu monument local.

2. INTRODUCCIÓ TEÒRICA

2.1. LES CIÈNCIES SOCIALS I L'EDUCACIÓ PATRIMONIAL

En aquest treball s'ha triat l'àrea de Ciències Socials en referència a la part d'Història i de Geografia. Aquesta àrea d'estudi s'ocupa de la realitat social, tant en l'aspecte històric com geogràfic per a l'aprenentatge de fenòmens culturals i socials que cal afrontar com a ciutadans per mitjà dels valors que la societat ens transmet.

Pel que fa a la Història, aquesta contribueix a que l'alumnat s'identifique amb l'element patrimonial del seu poble, observen els canvis i les continuïtats, i a més, aporta la sensibilització amb el patrimoni històric. Respecte a la Geografia, ens permet localitzar, ubicar i situar l'element que s'utilitza, en aquest cas el Palau-Castell de Betxí, i contribueix a configurar l'espai geogràfic per contextualitzar l'edifici històric de la localitat mitjançant l'ús de plànols o mapes, i adonar-se així de l'evolució de l'àmbit local.

L'aprenentatge de les Ciències Socials en concret la Història i la Geografia, s'ha dut a terme, en els darrers anys, en la memorització dels conceptes, i això feia que els alumnes foren participants passius en el seu propi aprenentatge, aleshores els docents educaven de manera que l'alumnat es centrava en els aspectes teòrics i no donaven importància als valors que es poden transmetre si des de l'educació no s'incentivaven propostes encaminades a educar en valors i experiències directes cap a l'alumnat.

Per consegüent, no es tracta sols de que l'alumnat aprengui nous valors, sinó de proporcionar amb propostes didàctiques diferents, en relació al context que tenen més a prop, que formen la seua pròpia autonomia moral, és a dir que l'alumnat tinga una capacitat crítica, que a voltes està influenciada per l'entorn social. Estepa, Domínguez i Cuenca (1998), diuen que la capacitat crítica enriqueix el coneixement quotidià amb el qual la majoria dels individus analitzen el context social en el que es desenvolupen, i el qual guia el seu comportament, propiciant a més la formació del pensament social de l'alumnat. Així doncs, les Ciències Socials tenen la funció de desenvolupar en els xiquets valors com la autonomia, el pensament crític, la empatia, els judicis propis... per a que la persona es desenvolupi integralment. Per a que això siga possible, s'ha de proporcionar als alumnes experiències i que estiguin estimulats, d'aquesta manera ho interioritzaran i podran comprendre la realitat social que els envolta per mitjà d'un pensament crític i assumint la participació en la societat.

Com apunta Matozzi (2001) la didàctica de l'educació patrimonial no es reconeguda a nivell institucional, ni en els currículums i a més apunta tres paraules clau com són la formació, la mediació i la transposició, en referència a les dificultats i problemes que observa del patrimoni per tindre cabuda en l'àrea de les Ciències Socials i no ser sols un punt de suport de la docència sinó que vaja més enllà del predomini dels models tradicionals d'ensenyament. Però, en l'actualitat,

encara que en alguns centres educatius les didàctiques tradicionals estan presents, ha hagut una renovació per part dels agents educatius, i s'ha donat també importància no sols als continguts conceptuals i al discurs narratiu que es feia a les aules, que abans era més majoritari, sinó que ara s'inclouen i es dona valor als procediments (les maneres de fer) i actituds (les formes d'actuar), normes (les regles socials) i valors (les qualitats per apreciar una cosa), per així aportar un aprenentatge actiu i participatiu amb noves metodologies i propostes educatives.

L'educació patrimonial esdevé un aprenentatge històric que fomenta el gust per indagar en el passat, on l'alumnat es planteja preguntes, relacione fets i fenòmens, i respongui amb la utilització de fonts primàries, com ara testimonis orals i escrits (evidències directes) i secundàries (posteriors als fets) per a seleccionar la informació més important i comprendre els fets i processos històrics. D'aquesta manera, l'alumnat actua de manera activa mitjançant la indagació a partir de diferents fonts i estableixen els coneixements del passat. Així doncs, es necessari incloure en l'àmbit educatiu, l'estudi dels elements patrimonials propers als xiquets i xiquetes per formar-los en l'educació històrica del seu entorn.

Pel que fa als espais no formals, aquests aporten un ensenyament del patrimoni i contribueixen a la transmissió cultural, i això en la didàctica de les Ciències Socials es deu aprofitar i relacionar amb l'ensenyament que es genera en els espais formals. Per tant, s'aprecia una interrelació entre els dos àmbits que ajuda a l'aprenentatge per part dels alumnes sobre el patrimoni, així doncs, l'ensenyament-aprenentatge de l'educació patrimonial està basat en un context de disciplina científica, ja que el patrimoni és una font primària i per tant, es la base del coneixement històric. Aquesta disciplina científica influeix en l'alumne per desenvolupar unes estratègies procedimentals que després relacionarà amb els aspectes conceptuals i actitudinals, important per als contextos d'aprenentatge. Els espais no formals passen a convertir-se en espais formals i educatius, ja que l'alumnat també té la possibilitat d'aprendre i explorar, oferint-los diversos recursos en el mateix espai. Això els ajuda a comprendre millor el significat del monument que estan estudiant a la vegada que gaudeixen de la visita. Com mencionen Palacios i Llull (2012:18) *"És freqüent que els museus, els llocs històrics i els jaciments arqueològics posin en pràctica un bon grapat de recursos interpretatius per fer gaudir el visitant i ajudar-lo a comprendre millor el significat del que visita"*.

L'educació patrimonial desenvolupa, pel que fa a l'àmbit educatiu, adquirir uns valors inclusivament socials, i així els alumnes van aconseguint la seua identitat tant individual com col·lectiva. L'educació patrimonial també permet incloure a les persones provinents d'una altre país o comunitats ètniques que s'identifiquen amb el patrimoni d'un poble o ciutat, que es fa sentir-se identificat igual que la resta de persones. En aquest aspecte, l'escola té un paper important per atendre la diversitat cultural, doncs ha d'aproximar els nens als usos i costums socials amb una

perspectiva integradora i oberta, que facilite una comprensió i transformació de la vida comunitària per tindre un sentit igualitari per transmetre a l'alumnat.

En relació amb l'educació patrimonial, es desenvolupa la sensibilització de l'alumne per mitjà del valor que aporta el patrimoni històric. Per fer conscient a l'alumnat de la pertinença del patrimoni històric de la seua localitat, des de l'etapa d'infantil s'ha de treballar didàcticament amb el patrimoni i continuar en l'etapa de primària i secundària, aleshores desenvolupa en els infants el sentit de la sensibilització. Aquest concepte origina en els més menuts accions com; valoració del que tenen en el seu entorn, conservació d'allò que els pertany i transmissió del seu patrimoni a la resta de persones del seu voltant. En aquest sentit, una frase que remarquen com a important Vallès i Pèrez (2012:15) és la següent: *“Es el sentir y el vivir plenamente los aspectos patrimoniales lo que da pie a la pertinencia, la apropiación, el sentirse partícipe y cómplice en su permanente construcción”*.

2.2. EL VALOR EDUCATIU DEL PALAU-CASTELL DE BETXÍ

Després d'explicar la importància de l'educació patrimonial en les Ciències Socials, es posa com exemple el monument del Palau de Betxí, que és un Bé d'Interès Cultural, com referent per comprovar que el patrimoni d'una localitat afavoreix i aporta valors, coneixements i sentit d'identitat en l'alumnat.

La idea d'agafar el Palau-Castell del poble de Betxí es deu al fet que, a més de ser un element que m'identifica com a ciutadana del municipi, és un recurs amb un valor simbòlic i identitari que es relaciona amb el poble i la ciutadania del mateix. Aquest monument amaga una història la qual seria interessant que l'alumnat la coneguera perquè conté un valor educatiu que han de saber com un element històric del seu entorn. A banda, també ha estat escollit perquè està situat en “el cor” del poble, és a dir, en el casc i centre històric de la localitat, per tant, ajuda a observar els canvis que han hagut des del segle XVI fins l'actualitat. Quan faig referència als canvis, em refereix als canvis que s'han fet tant dintre del Palau com en el context on està ubicat. Dintre de l'educació patrimonial també s'inclouria les nocions de canvi i el pas del temps, ja que l'exterior on es situa el Palau ha anat canviant, i s'aprecien moltes diferències respecte a l'aspecte que tenia quan els avis i àvies eren més joves. Aleshores, el patrimoni deriva altres aspectes històrics com les nocions de canvi i les nocions de successió (passat i present), respecte al context i l'element patrimonial.

El concepte de patrimoni és un terme ampli, que com diu Faublée (1992:13) fa referència a lo que és heretat del passat. Per tant, és un concepte obert que abarca tant monuments com edificis amb un valor significatiu que se'ns presenta per tal de conèixer el passat i així també, el present. Aquest terme ha anat evolucionant al llarg dels anys i inclou tant el patrimoni històric com l'artístic.

En aquests aspectes, el Palau-Castell de Betxí és un monument patrimonial que es pot aprofitar per als processos d'ensenyament-aprenentatge a l'aula, ja que van guanyant importància en els continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals. A més a més, com s'ha mencionat en l'apartat anterior, el patrimoni no sols és un punt de suport per a l'àrea d'Història o Geografia, sinó que té una importància fonamental per a treballar amb els xiquets de Primària fets que van succeir en el passat. Així doncs, permet a l'alumnat una aproximació científica, en relació al monument i a la localitat, al mateix temps que ho poden reconèixer i identificar en el present. De manera que, l'alumnat puga donar-li un valor significatiu per a ells/elles i així, se senten part del poble per mitjà de la identificació individual i col·lectiva que suposa el Palau.

Com afirma Fontal (2012:13) en referència al concepte de patrimoni; *“aquest no sols es constitueix per objectes o costums, també engloba relacions que estableixen les persones amb aquests objectes o costums”*. Per aquesta raó, des de la perspectiva educativa també es treballen valors en relació al patrimoni cultural.

Els valors que aporta el patrimoni local, com es el Palau de Betxí, en aquest cas, és un valor formatiu i integral que apropa als estudiants a la comprensió de les seues arrels culturals i així, del medi social que els envolta. Es pot dir que l'educació del patrimoni és una educació en valors, a més de l'adquisició i aprenentatge d'altres aspectes històrics i geogràfics. Un altre valor que s'afegeix es la preocupació per la conservació i el respecte cap al monument més proper a la seua identificació cultural, i fa que els estudiants adquireixen una sensibilització cap a l'element que els identifica en el seu context cultural. Com especifica el Consell d'Europa sobre la pedagogia del patrimoni hi ha un doble objectiu: considerar el patrimoni artístic un valor educatiu determinant, i despertar la sensibilització sobre la seua conservació, també en els propis alumnes. Així doncs, s'observa un valor didàctic del patrimoni, ja que els valors que transmet la pedagogia del patrimoni són històrics i ètics pel que fa a l'ensenyament de respectar a les altres persones d'una cultura diferent, aleshores aproxima a l'alumnat a un respecte i tolerància cap a la resta de persones, integrant-les en la societat mitjançant la utilització del monument patrimonial com una via per a frenar les desigualtats socials.

En este aspecte, la sensibilització i conservació que adquireixen els alumnes pel Palau-Castell de Betxí, també es pot extraure cap a altres monuments de localitats que no siga la seua i aproximar als immigrants a sentir-se igual d'identificats en la societat.

L'escola és el mitjà essencial per promoure el valor de l'educació patrimonial dirigit a l'alumnat. En el cas que s'està tractant, es fa referència a l'etapa de primària. Com exposa Gabardón (2005:74), *“en la etapa primaria y secundaria se insertarán programas de adquisición de conocimiento, llevando al alumno a un mayor enriquecimiento personal al conocer con mayor detenimiento su propio entorno histórico-artístico”*. De la mateixa manera, els centres, per mitjà de propostes curriculars en referència al patrimoni que l'alumnat tinga més proper l'afavoreix a entendre el seu

entorn del present, al mateix temps que coneix fets passats que els ajuda a entendre millor el seu context actual més immediat. Llavors, construiran per si mateix un judici crític, una autonomia, tolerància, respecte, empatia amb altres cultures... una llarga llista de valors individuals que aniran construint el seu propi pensament respecte al que estan aprenent tenint el Palau-Castell com mitjà per crear un individu immers en la societat que l'envolta.

L'escola s'ha de plantejar un mètode educatiu, en referència a l'estudi de la història del monument patrimonial que siga pràctic, atractiu i motivant per a l'alumnat de l'etapa primària. En este cas, l'estudi del patrimoni es pot presentar en tots els cursos de primària, però em centre en el primer cicle de primària perquè cal començar des de menuts a que desenvolupen els seus pensaments i siguen respectuosos amb els monuments i les persones. El mètode que s'ha de dur endavant ha de ser enriquidor per als alumnes, per a tindre una millor comprensió del Palau-Castell de la seua localitat. Per tant, l'ensenyament d'aquest monument es pot fer amb diverses activitats estimulants per als xiquets i que siga per descobriment amb una actitud activa deixant de costat l'aprenentatge memorístic, que no és significatiu per a d'ells, i els du cap a l'avorrimient. La metodologia que és adequada per a que els alumnes investiguen i siguen participants actius és la del mètode per projectes (que s'explicarà més endavant).

El Palau-Castell de Betxí és un espai no formal però a la vegada formal i educatiu, ja que possibilita l'aprenentatge i la exploració dels alumnes. Aleshores, cal que amb iniciativa de l'escola junt amb l'ajuntament de la localitat, es posen en pràctica recursos, dins del monument, per a que els nens gaudeixen de la visita i els ajudi a comprendre millor el significat. L'estudi del monument no es centraria només en fer una visita al Palau-Castell, sinó a més, posar a l'abast de l'alumnat activitats que es facen en el mateix monument per a treballar d'una manera més profunda el patrimoni cultural de la localitat. Aquest concepte és un component essencial en el sistema educatiu, com diu Fontal (2012) ha d'haver una col·laboració entre les diferents entitats per a que els xiquets aprenguin tot el relacionat amb el monument, i així, la visita es converteix en un espai per a gaudir, aprendre, comprendre, explorar, que connecten les experiències i el coneixement previ... Llavors, la relació entre les eixides escolars i l'exploració de l'alumnat en l'element patrimonial fan d'aquesta unió, una eina educativa interdisciplinària, activa i integradora. Algunes activitats que es podrien dur a terme dintre del monument podrien ser: representacions teatrals en referència a les persones que hi vivien allí, tallers relacionats amb l'època del castell, reconstruccions virtuals i altres.

Aprofitar l'espai del monument possibilitant a l'alumnat interactuar amb el monument, participar en les activitats, que exploren i que investiguen, deixa de costat la visió tradicional de la visita com un espai seriós i avorrit que és ineficaç en l'aprenentatge de l'alumnat. Així doncs, el Palau-Castell de Betxí és un recurs patrimonial didàctic i cultural que resulta atractiu i interessant per a l'alumnat i al mateix temps li dona un valor important.

2.3. BREU RESSENYA DEL PALAU-CASTELL

En aquest apartat deixo un xicotet resum de la Història que conté el Palau-Castell de la localitat de Betxí per mostrar que resulta interessant saber en quina època es va fer i, aleshores, els alumnes també s'adonen que en aquella època hi havia unes persones que es diferenciaven d'unes altres per motius que en el passat es tenien molt en compte.

El Palau-Castell de Betxí, o també anomenat *Castell-palau dels Comtes de Ariza, dels Guadalest* o *Castell de Betxí*, és un edifici que va passar a ser propietat de diferents senyors a partir de la conquesta de les terres valencianes per Jaume I. Des del segle XIV, Betxí va ser propietat senyorial de Sanç Roís de Liori, primer baró esdevenint la Baronia de Betxí fins a finals del segle XV, ja que degut al casament d'Elisabet Roís de Liori amb Alfons de Cardona van passar a ser dels Cardona o senyors de Guadalest. El Palau-Castell és un edifici fortificat d'estils gòtic i renaixentista, construït a finals del segle XVI sobre una fortalesa medieval. Passat els anys, s'otorgà una nova Carta Poble i a finals del segle XVII els senyors de Betxí passaren a ser els marquesos d'Ariza. En aquest edifici de planta quadrangular es troba, al seu interior, un pati central d'estil renaixentista amb arcs sustentats per columnes jòniques. Primitivament, el Palau disposava de quatre grans torres als cantons, així com d'un fossar defensiu.

Actualment, està sent rehabilitat amb molt d'èxit a causa de les intervencions que s'han dut a terme a la primera planta del claustre renaixentista del monument. Aquesta va ser la primera etapa de reconstrucció, ja que hi ha previstes quatre fases de modificacions més. Una de les coses més importants sobre aquesta primera fase de reconstrucció es que s'ha apostat per recuperar la meitat del pati perdut, a causa de la construcció dels edificis veïns, per col·locar un espill en la paret mitgera que evoca l'espai renaixentista que algun dia va arribar a ser.

3. METODOLOGIA

3.1. EL TREBALL PER PROJECTES

En aquest treball, em propose explicar el valor educatiu que té l'ús del patrimoni històric mitjançant la utilització de la metodologia per projectes. Aquesta metodologia innovadora està molt acceptada per mestres i estudiants de magisteri de primària, però també hi ha mestres que no estan d'acord en utilitzar aquest mètode en les seues aules. El treball per projectes no se sol aplicar en molts centres educatius, encara que hi ha centres on duen a terme esta metodologia i resulta efectiva. Llavors, la meua finalitat es centrar l'educació patrimonial cap al primer cicle de primària perquè un enfocament pràctic, vivencial, i motivador pot resultar un aprenentatge significatiu i simbòlic per a l'alumnat.

Esta pedagogia activa (metodologia per projectes) va ser promoguda pels pedagogs Dewey i Kilpatrick a finals del segle XIX a Estats Units, els quals defensaven que aquest mètode resultava molt eficaç en l'aprenentatge de l'alumnat degut a les experiències i el sentit crític que poden desenvolupar, i també al treball d'investigació que han de dur a terme, és a dir, aprendre fent. El mètode per projectes va ser continuat en Europa per Decroly, Freinet, Stenhouse, Montessori i Tonucci.

Una frase extreta del pedagog Dewey en referència a aquest mètode i la manera de dur-lo a terme pels docents, va ser: *“correspon a vosaltres aconseguir que tots els dies existisquen les condicions que estimulen i desenvolupen les facultats actives dels alumnes”*. (Traducció de l'original, 1902)

I la qüestió, per què dur a terme l'ús del patrimoni històric per mitjà de la metodologia per projectes? Doncs bé, aquesta metodologia permet que l'alumnat siga un ésser actiu, ja que ha de posar en pràctica un procés d'investigació, per tant, ha de plantejar-se preguntes, buscar, registrar i organitzar la informació, ha de ser autònom i tindre capacitat de decisió. Aquest mètode també fomenta l'aprenentatge significatiu i la creativitat, permet expressar opinions personals, promou el treball cooperatiu i les habilitats socials, i la responsabilitat individual. Cal dir que en aquesta metodologia, el docent actua com a guia i facilitador de l'aprenentatge, aleshores els alumnes són els dinamitzadors del seu propi aprenentatge.

En relació amb l'anterior, ens preguntàrem si aquesta proposta podria dirigir-se cap a altres cicles de Primària, doncs bé, si podria dirigir-se i seria aplicable per a tots els cursos de Primària, ja que es un tema interessant d'estudi per a que conega tot l'alumnat, des dels més menuts fins als més grans. A més, aprenen a ser conscients del món que els envolta, de manera que poden construir els seus propis criteris d'identitat. Però, en aquesta proposta em centre en el primer cicle, ja que una metodologia per projectes en estes edats relacionada amb el patrimoni històric es significativa per a l'alumnat, i a més són actius durant tot el procés d'aprenentatge. Cal dir que, si la metodologia s'aplicara a segon o tercer cicle, el treball seria diferent, ja que l'alumnat d'estes edats tenen més autonomia alhora de investigar, en canvi, l'alumnat de primer cicle necessita ajuda i guia de l'adult per treballar amb aquesta metodologia, ja que no són lo suficientment autònoms per adonar-se d'allò que és més important.

En el mètode per projectes, l'aprenentatge per part de l'alumnat és innovador i canvia els aspectes dels mètodes tradicionals, tant el paper del mestre com el de l'alumnat són diferents. Els alumnes incorporen un paper en el qual investigaran i buscaran informació amb l'ajuda de l'adult per poder extraure la informació important, en este cas, el Palau-Castell de Betxí. Clar que, el mestre ha de dur a terme un programa educatiu i dissenyar unes activitats prèvies per adonar-se dels coneixements que tenen els alumnes. També ha de tindre en compte buscar llibres per si l'alumnat no trau a l'aula allò que es vol treballar, doncs, ha de saber com dirigir el projecte per a

que l'alumnat aconseguisca els continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals en referència al monument estudiat. La metodologia per projectes també desenvolupa les competències que han d'aconseguir els alumnes en la seua formació acadèmica, en aquest cas, aplicant esta metodologia amb el Castell-Palau de Betxí, l'alumnat assoliran les competències d'aprendre a aprendre, el sentit d'iniciativa i esperit emprenedor, entre d'altres.

3.2. ELS CONTINGUTS CURRICULARS

Per a treballar els continguts, els criteris d'avaluació i les competències bàsiques en l'àrea de les Ciències Socials respecte al primer cicle de primària, es tenen en compte les directrius que marca el Decret/2014.

A continuació, es mostra un quadre comparatiu dividit per blocs on es relacionen entre si, per veure més detalladament cadascun dels continguts: conceptuals (conceptes que l'alumnat deu comprendre), instrumentals (referits al conjunt d'accions i procediments que han de desenvolupar) i actitudinals (referits als valors, les normes i actituds que han d'adquirir); que es poden treballar amb el recurs patrimonial:

CONCEPTUALS	PROCEDIMENTALS	ACTITUDINALS
Els testimonis orals i objectes com a fonts d'informació. A més, de textos narratius i recursos digitals.	Reconeixement del valor dels testimonis orals, objectes i monuments del passat com a fonts d'informació. Utilització de textos narratius o imatges i altres fonts basades en recursos digitals.	Interès pels testimonis orals i monuments del passat, de textos narratius i recursos digitals per a informar-se.
El cooperativisme: treball grupal; ajudat d'un treball personal, per incorporar un aprenentatge cooperatiu	Adquisició del treball cooperatiu incorporant també el treball individual en cadascuna de les tasques per dur a terme una meta final, i aconseguir un aprenentatge cooperatiu per mitjà d'estratègies amb ajuda guiada.	Participació cooperativa en les tasques: Escoltar les aportacions alienes, acceptació d'altres punts de vista, aportació d'idees pròpies constructives, reconeixement del treball aliè. Ser responsable i esforçar-se en treball personal per a aconseguir una meta col·lectiva. Així com tindre constància i hàbits de treball.
Reconèixer l'espai geogràfic: elements dels plànols i croquis. Signes convencionals en els plànols de llocs pròxims (colors, línies, icones, títol). Línies cronològiques. Tractar i registrar la informació per mitjà de preguntes, llistes, imatges o taules.	Representació de l'espai geogràfic i línies cronològiques del temps. Elaboració de croquis i plànols per a situar espais quotidians i rutes. Formulació de preguntes, busca, registre i organització de la informació per mitjà de llistes, imatges i taules	Disposició per aprendre la geografia del poble per mitjà de plànols, croquis i línies cronològiques. Actitud positiva davant les tasques de recerca de la informació sobre els monuments així com la seua història per mitjà d'imatges, textos...
Saber formes naturals de mesurar el temps: Noció de successió, abans i després, passat i present. Nocions de canvi. Adonar-se de les societats passades.	Observació d'imatges per veure els canvis d'abans respecte a l'actualitat. A més de la comparació de les societats avantpassades amb les de l'actualitat.	Valoració de l'evolució del context històric de la localitat i ser respectuosos amb les cultures passades.
Institucions pròximes a l'experiència de l'alumnat: la família, l'escola i l'ajuntament.	Reconeixement del valor dels àmbits de participació ciutadana en entorns pròxims properes a l'alumnat per a aprendre la història local.	Acceptació de les diferents institucions per al seu aprenentatge.
Llegendes i història	Diferenciació entre narracions de llegendes o mites, i la història.	Reflexió per adonar-se de les diferències entre les llegendes i la història.

3.3. L'APRENTATGE I LES COMPETÈNCIES BÀSIQUES

El Decret/2014 parla d'uns criteris d'avaluació i competències bàsiques respecte a l'àrea de Ciències Socials. Traslladem ací aquells criteris i competències que tinguen relació amb l'estudi del patrimoni, el seu valor educatiu i amb l'aplicació del treball per projectes i relacionat a primer i segon curs de primària, és a dir, primer cicle.

Els criteris d'avaluació que s'han de tindre en compte alhora d'avaluar allò que ha aconseguit l'alumnat seran diversos, i per tant, les competències bàsiques es poden veure reflectides en cadascun dels criteris que s'observen. Les competències bàsiques són importants per a que els xiquets i les xiquetes adquireixen les eines necessàries per entendre el món que els envolta, i així mateix siguen capaços d'actuar i d'intervindre de manera activa i crítica en la societat. Llavors, aquestes competències hem de tindre-les en compte per a què l'alumnat desenvolupe unes habilitats i uns valors que són imprescindibles per a la seua vida.

Per percebre més detalladament les relacions que hi ha entre el criteri d'avaluació i les competències bàsiques, es mostra un quadre amb el criteri i la competència, o competències, corresponents a eixe criteri. D'aquesta manera, clarament s'observa perquè es vinculen entre si.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES	CRITERIS D'AVALUACIÓ	PER QUÈ?
<p>- Competència Social i Cívica (CSC)</p>	<p>Mostrar interès per conèixer com vivien les persones en el passat tractant de comprendre l'entorn de la localitat de Betxí, els motius de les seues actuacions i reconeixent aquelles situacions personals o socials que reflecteixen algun tipus de desigualtat social, a través de la recollida de testimonis orals.</p>	<p>Tant el criteri com la competència es vinculen ja que desenvolupen l'interès de l'alumnat sobre els fets passats de la localitat i així, analitzar el temps passat tenint com a referència els testimonis orals.</p>
	<p>Reconèixer el paper d'algunes institucions com la família, l'escola o l'ajuntament per a atendre les necessitats bàsiques expressades en drets que afecten la infància.</p>	<p>Tant el criteri com les competències es vinculen ja que proporciona als alumnes comprendre els aspectes necessaris per a la participació de la realitat social. És a dir, per a poder visitar el monument del Palau es necessita el vis-i-plau de l'ajuntament.</p>
	<p>Descriure i ordenar cronològicament per mitjà d'una línia de temps senzilla diversos fets relatius a l'àmbit local en períodes naturals utilitzant referències socials i culturals, posant exemples d'aspectes que canvien, indicant els que succeeixin abans o després d'un punt de referència donat, i diferenciant entre passat i present.</p>	<p>Es relacionen la competència i el criteri ja que l'alumnat adquireix el coneixement dels fets històrics passats sobre tot el relacionat amb el Palau-Castell i així, els analitzen observant el present i d'eixa manera s'adonen dels canvis, per tant, els endinsen en la ciutadania.</p>
	<p>Reconèixer distintes formes de viure en les societats històriques a través de l'estudi de fets significatius o la vida de personatges que representen algun aspecte rellevant de l'activitat humana plantejant-se per què succeeixin els fets, les seues conseqüències o per què les persones actuen d'una determinada manera en un moment donat a partir de textos narratius o imatges.</p>	<p>Aquest criteri es relaciona amb la competència mencionada ja que l'alumnat analitza les societats d'abans, com vivien les persones al Palau-Castell de Betxí i en l'època medieval, i així s'impliquen per a ser crítics i formar-los en una societat amb una opinió pròpia</p>
<p>-Competència Social i Cívica (CSC)</p>	<p>Registrar informació sobre fets del passat relatius a l'àmbit local a partir de fonts com narracions o fotografies o institucions de l'entorn local, obtingudes a través de les TIC o per mitjà de testimonis sobre com es vivia</p>	<p>Es desenvolupen aquestes quatre competències en relació al criteri mencionat, ja que ajuda a l'alumnat a desenvolupar de manera autònoma la comunicació</p>

<p>-Competència de comunicació lingüística (CCLI)</p> <p>- Competència digital (CD)</p> <p>-Competència d'aprendre a aprendre (CAA)</p>	<p>en una altra època i que permeten identificar els canvis ocorreguts i el que no ha canviat.</p>	<p>entre les persones amb que es relacionen per obtenir informació sobre el passat i compreguen i analitzen el passat del monument local i s'impliquen en la importància del patrimoni. Així també, poden desenvolupar-ho per mitjà de l'extracció d'informació amb les noves tecnologies.</p>
<p>- Competència Social i Cívica (CSC)</p> <p>-Competència de comunicació lingüística. (CCLI)</p> <p>-Competència d'aprendre a aprendre. (CAA)</p>	<p>Resumir la informació utilitzant llistes, esquemes senzills, línies de temps o imatges per a establir fets rellevants i relacions entre ells per mitjà de la identificació de les idees clau de les fonts utilitzades.</p>	<p>Es treballen aquestes tres competències ja que l'alumnat assoleix destreses per comprendre el passat històric del monument de la localitat, i així construir el seu propi pensament per mitjà de l'escriptura.</p>
<p>- Competència Social i Cívica (CSC)</p> <p>-Competència d'aprendre a aprendre. (CAA)</p> <p>-Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. (SIEE)</p>	<p>Mostrar predisposició a desenrotllar activitats amb altres companys compartint els recursos, participant en la planificació, aportant idees constructives, assumint alguna part de la tasca assignada, escoltant les aportacions dels altres i reconeixent-les.</p>	<p>En el criteri mencionat es treballen estes tres competències pel que fa a la predisposició de l'alumnat a escoltar a la resta dels companys i col·laborar amb l'equip de treball per contribuir a la millora i el funcionament del treball en grup quan realitzen el projecte.</p>
<p>- Competències Social i Cívica (CSC)</p> <p>- Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. (CMCT)</p> <p>- Competència d'aprendre a aprendre. (CAA)</p>	<p>Formular preguntes com a mostra de curiositat i amb l'ajuda del docent sobre aspectes del passat que facen referència als canvis dels elements de l'entorn social i ambiental, la seua influència en la vida quotidiana i sobre les característiques de distints llocs que els fa singulars.</p>	<p>Aquest criteri desenvolupa estes tres competències ja que s'adquireix uns valors de la societat respecte al passat del Palau-Castell i tot el que ho envolta; així doncs els ajuda a mantenir un ordre de preguntes i, aleshores, ajuda a l'alumnat a construir els seus propis coneixements respecte a la societat passada de la localitat de Betxí.</p>

<p>- Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. (CMCT)</p> <p>-Competència d'aprendre a aprendre. (CAA)</p>	<p>Usar senzills plans de llocs pròxims per a situar llocs significatius (l'escola, la seua vivenda, locals comercials, equipaments culturals) en els quals s'identifiqui per mitjà de superfícies pintades o trames el seu ús (residencial, esportiu, equipaments) i s'incloga una escala gràfica i una llegenda.</p>	<p>La vinculació del criteri i les dues competències té a veure perquè de manera autònoma aprenguin del propi procés d'aprenentatge i tinguen l'habilitat d'utilitzar els plànols per ells mateix. En aquest cas, utilitzaran el plànol de la localitat de Betxí.</p>
<p>-Competència de comunicació lingüística. (CCLI)</p> <p>-Competència d'aprendre a aprendre. (CAA)</p>	<p>Interessar-se per obtindre informació, a partir d'un guió de preguntes elaborades pel grup-classe, de fonts orals o imatges.</p>	<p>En aquest criteri es desenvolupen estes dos competències perquè l'alumnat es comuniqui i a partir de la interacció oral i escrita puga adquirir coneixements sobre el Palau-Castell i la seua història, i ho faja de manera autònoma adquirint uns coneixements que després ho pot utilitzar en els seus contextos.</p>
<p>-Competència d'aprendre a aprendre. (CAA)</p> <p>-Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. (SIEE)</p>	<p>Seguir les instruccions de les tasques d'aprenentatge amb atenció i constància sense abandonar-les quan li costa realitzar-les, demanant ajuda si en necessita.</p>	<p>El criteri desenvolupa estes dos competències respecte a que l'alumnat que te problemes alhora de seguir les tasques tant grupals com individuals té el criteri propi per resoldre'l i s'adoni del que fa i aprenja de les seues accions.</p>
	<p>Participar en el procés de planificació del desenrotllament d'una tasca, ordenar amb ajuda els passos que s'han de seguir i reconèixer si els han realitzat correctament i expressar les opinions sobre el procés i el resultat.</p>	<p>En aquest criteri es desenvolupen les dues competències mencionades per a que l'alumnat puguen adquirir habilitats personals i adoptar solucions quan realitzen una tasca sobre el projecte del Palau, i així s'adoni i es prenga consciència dels actes.</p>

4. RESULTATS

Per veure l'efectivitat d'aquesta proposta plantejada, l'he volguda posar en pràctica en el centre escolar Cervantes-Dualde de Betxí amb un grup d'alumnes del primer curs de Primària en el curs acadèmic 2014-2015. La posada en pràctica té com a objectiu adonar-me dels resultats que s'obtenen de l'estudi del Palau, la seua història, les seues parts, com es vivia en aquella època i l'evolució del canvi tant del monument històric com del context on està ubicat i comprovar que aquesta proposta resulta efectiva en l'alumnat. Llavors, s'ha posat en pràctica la metodologia del treball per projectes amb diverses activitats relacionades amb el Palau de Betxí per poder desenvolupar els continguts, aplicar els criteris d'avaluació i adquirir les competències bàsiques establerts en el Decret, i finalment, els resultats obtinguts una volta aplicada la proposta.

4.1. METODOLOGIA DE TREBALL

En referència a la metodologia que s'ha utilitzat per dur endavant el treball, ha sigut mitjançant el mètode per projectes (explicat en el punt 3.1.). Integrant l'estudi del patrimoni del Palau-Castell de Betxí a través d'aquesta metodologia, afavoreix a l'alumnat en tots els àmbits i els permet aconseguir les competències necessàries per a la seua formació. La metodologia per projectes s'encarrega de que els alumnes siguin els principals protagonistes del seu aprenentatge, i així mateix, posen en pràctica habilitats com l'autonomia, el treball cooperatiu, la investigació, la formulació de preguntes, la creativitat, la responsabilitat, el sentit crític..., en definitiva un aprenentatge significatiu i motivador. Per a l'estudi que fan els alumnes sobre el monument de la seua localitat, posaran totes eixes habilitats mencionades per fer un aprenentatge íntegre i així conserven i valoren el patrimoni que els identifica com a ciutadans del poble. Esta metodologia tindrà unes activitats incorporades per a donar-li un enfocament global i que no sols investiguen per mitjà de llibres o de la informació extreta d'Internet, sinó que s'adonen que hi ha altres fonts i recursos on poden extraure informació i incorporar-la en el seu estudi sobre el Palau. La metodologia per projectes no sols fa que els alumnes assoleixen habilitats, sinó que la mestra també aconsegueix destreses respecte a la seua acció professional.

4.2. ITINERARI D'ACTIVITATS

L'itinerari d'activitats està compost primerament per unes activitats introductòries sobre el Palau de Betxí. Es comença mostrant la imatge del Palau-Castell d'ara i un documental que mostra el monument fa molts anys. Es fa una pluja d'idees amb preguntes per adonar-me el que saben i així mateix veure què els interessaria estudiar d'aquest monument. També se'ls diu que traguen informació al voltant del Palau, per veure a quines fonts han recorregut.

Prèviament, es fa entre tots una carta d'invitació a l'Associació d'Amics del Palau per a que s'apropen a l'aula i parlen sobre el Palau-Castell i la seua història, ja que aquestes persones han

estudiat i investigat molt sobre aquest monument històric de la localitat i poden donar informació més detallada al voltant de l'element patrimonial. Després, es fa una instància per poder anar un altre dia a visitar el monument del poble i que vejen el seu interior, així els serveix posteriorment per a quan facin el treball.

Una volta aquestes activitats prèvies, cadascú fa una entrevista als seus avis o alguna persona major que coneguin per a que extraguen informació de persones que han viscut en aquella època. Les preguntes es fan junt amb el docent per a que tots tinguin les mateixes i així després observen les diferències o similituds. Les preguntes estan relacionades amb el Palau i la plaça, de com era abans i com és ara. Es fa un quadre amb les diferències del passat i del present amb imatges, una volta tinguin tots la entrevista feta.

Després de tota la informació arreglada de diverses fonts, es comença a treballar en grup, cadascun treballa un punt que els diu el docent però en brut, aquests punts son: el nom del Palau i el seu context, la història del Palau-Castell, les part del Palau (per dins i per fora), quines parts han sigut modificades i el seu ús en l'actualitat, qui vivia al Palau i com es vivia en aquella època, la indumentària d'aquella època, i també sobre l'Associació d'Amics del Palau, i una vegada revisat pel mestre es passa a net amb imatges de la part que haja treballat cada grup. Aquests punts els exposen i els expliquen a la resta de la classe per a que tothom sàpiga el que ha estudiat el grup i així mateix s'enriqueixen els uns dels altres mitjançant preguntes.

Finalment, la mestra reparteix a cadascun dels alumnes un punt dels treballs que han fet en grup per a que s'ho estudien a casa i així fer l'exposició. En l'avaluació, es té en compte els criteris d'avaluació del Decret, però també, se'ls fa la pregunta de què han après una volta s'haja acabat d'estudiar el Palau.

Per tant, cap la possibilitat que prèviament es tinga pensades unes activitats per dur a terme, que es poden veure modificades respecte a la resposta dels alumnes durant l'estudi i, si sorgeix algun altre tema en relació al que s'estudia afegir-lo si convé.

4.3. APRENTATGES OBTINGUTS

La posada en pràctica d'aquesta proposta, al principi i abans de començar amb l'estudi del Palau-Castell de Betxí, els vaig fer dues preguntes per adonar-me dels coneixements previs que tenien, com una avaluació inicial i final, respectivament. La primera pregunta que els vaig fer va ser: Què sabeu sobre el Palau-Castell de Betxí?; i al finalitzar l'estudi del Palau, els vaig formular una altra pregunta: Què heu après sobre el Palau-Castell de Betxí?. Les respostes dels alumnes entre la pregunta inicial i la pregunta final són molt diferents.

En la pregunta del principi, van ser pocs alumnes que van contestar el que sabien perquè no ho sabien, però en la pregunta final, tots els alumnes van dir varies coses que havien après i també ho van dir correctament. A continuació mostro un quadre comparatiu amb alguns exemples de respostes, dites pels alumnes tant en la pregunta inicial com en la final i els canvis experimentals.

RESPOSTES PREGUNTA INICIAL (QUÈ SABEU?)	RESPOSTES PREGUNTA FINAL (QUÈ HEU APRÈS?)
Vivien reis	<ul style="list-style-type: none"> -No vivien reis, però si un marquès que es deia Sanç Roís de Liori -El fill va ser cavaller. -Sanç Roís de Liori va tindre dos filles, una d'elles es deia Ramoneta, i un fill. -La meitat dels que vivien allí eren de l'alta noblesa. -Elisabet Roís de Liori es va casar amb Alfons de Cardona. -Al Palau també va viure Pascual Meneu. -Joan Roís de Liori va morir l'any 1489. -Hi van passar tants senyors que va fer que el Palau perguera les seues característiques originals.
És un castell	<ul style="list-style-type: none"> -El Palau abans era un castell. -Tenia quatre torres, dos davant i dos darrere, i eren baixetes i amples -Tenia un fossat per a que els pirates no passen i una porta que la pujaven.
Té dos pisos	<ul style="list-style-type: none"> -Tenia tres pisos i en la planta baixa un estable. -Els esclaus dormien baix a la planta baixa. -El menjador estava al segon pis. -Hi havia moltes habitacions.
Té un pou en el interior del castell	<ul style="list-style-type: none"> -Abans tenia un pou i ara l'han llevat. -De les 10 columnes que tenia dins només es conserven 5. -Abans hi havia escales dins i ara ja no. -En el pati feien treballs de fusteria. -Al Palau hi havia un teatre, també un cine i un cine d'estiu. -El pati és l'element central del Palau.
Està restaurat	<ul style="list-style-type: none"> -Hi ha cinc fases de reconstrucció del Palau. -L'espill que han posat fa que el pati siga més gran i que ens du al pati del passat. -Fora es van trobar restes d'una antiga fàbrica de ceràmica. -Els cristalls que hi ha a terra en la porta d'entrar es per veure lo gran que era la porta. -Fora han fet les marques de les torres de davant. -Es va excavar fora i van trobar restes de l'antiga torre. -El Palau s'utilitza per a fer moltes activitats com concerts de música...
	<p>Altres respostes:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Està localitzat a la Plaça Major de Betxí. -És de propietat municipal. -Està davant de l'ajuntament.
	<ul style="list-style-type: none"> -Hi havia diferents classes socials que es dividien en: privilegiats, que tenia molts diners i no privilegiats, que no tenien diners. -Els no privilegiats eren els pagesos, llenyaters i esclaus.
	<ul style="list-style-type: none"> -Té 500 anys aproximadament i era de l'època renaixentista. -Es va construir sobre una fortalesa medieval. -Era d'època medieval.
	<ul style="list-style-type: none"> -Els de l'Associació d'Amics del Palau van trobar un llibre antic. -El president de l'Associació és Ferran Nebot.

Com es pot observar al quadre anterior, es veu que hi ha una gran diferència dels coneixements que tenia l'alumnat abans de començar a estudiar el Palau-Castell de Betxí, que eren mínims, i després d'haver-lo treballat i estudiat, on hi ha hagut un augment dels coneixements al voltant del monument. En conseqüència, els resultats obtinguts avalen que la proposta que s'ha plantejat resulta efectiva i significativa en l'aprenentatge de l'alumnat. És a dir, el patrimoni històric proper a l'alumnat (el Palau-Castell de Betxí, en aquest cas) té un valor educatiu si es treballa amb una proposta educativa activa com es la metodologia per projectes.

Cal esmentar un aspecte important a l'hora de posar en pràctica l'estudi del Palau-Castell de Betxí. En la proposta mencionada anteriorment s'explica també que la localització del monument també porta a que coneguin com era abans la plaça major on es situa el Palau-Castell, però a mesura que anava avançant el projecte m'he adonat que els xiquets posaven major atenció a l'estudi del monument, i molt menys en el context d'abans i d'ara. Potser en aquest aspecte haja fet falta un poc més de guia per la meua part per a que els interessara.

Pel que fa als criteris d'avaluació, s'han aconseguit tots durant tot el procés d'estudi, però a continuació assenyalo alguns d'ells:

- Mostrar interès per conèixer com vivien les persones en el passat, veient-lo reflectit en l'actitud que els xiquets mostraven quan se'ls va explicar la piràmide de les classes socials, és a dir, les diferències de com vivien cadascuna d'elles depenent del poder que tenien.
- Usar senzills plans de llocs pròxims per a situar llocs significatius reflectit en el treball per localitzar l'escola i la plaça major on se situa el Palau, mitjançant un plànol.
- Reconèixer el paper d'algunes institucions com la família, l'escola o l'ajuntament que s'aconsegueix de manera que l'alumnat s'adonen de la importància que tenen les institucions, com per exemple l'ajuntament perquè per visitar el Palau s'ha de presentar una instància a l'ajuntament.
- Reconèixer distintes formes de viure en les societats històriques a través de l'estudi de fets significatius o la vida de personatges que representen algun aspecte rellevant, ja que l'alumnat ha après que en el Palau van viure diferents senyors i la manera en la que vivien en l'època medieval.

5. CONCLUSIONS

Finalitzada la proposta i després de veure els resultats aplicats a l'aula d'Educació Primària, ens adonem que el patrimoni més proper per als xiquets, en aquest cas, el Palau de Betxí és una bona eina educativa per a que els més menuts ho valoren i a la vegada es formen per aconseguir ser uns éssers actius, amb sentit crític i amb autonomia. El conjunt que forma el mètode per projectes amb l'estudi del patrimoni local apropa als alumnes a un món passat i

present on s'adonen dels canvis que han succeït durant molts anys i es fan conscients que tant el monument com la societat ha canviat en tots els aspectes. Així doncs, la història que estudien respecte al Palau de Betxí se'ls fa més interessant i divertida, ja que són els alumnes els que investiguen, llegeixen, els que fan preguntes que els interessa i s'adonen de la informació més important.

He observat la diferència que hi ha quan al principi els vaig preguntar que sabien sobre el Palau i em van dir algunes coses que no eren certes i altres que sí, però que ells mateixa s'han adonat a mesura que s'anava estudiant. En les activitats que s'han dut a terme com la visita al monument o la visita del president de l'Associació els ha servit molt perquè en el moment de la pregunta que havien après, també em van dir coses interessants que van escoltar d'eixes visites. Ara bé, com s'ha dit en els punts del principi del treball, per a que els alumnes gaudeixen de la visita al monument i l'aprenentatge siga més significatiu, s'hauria d'aprofitar eixe espai per incorporar recursos o activitats educatives relacionades amb el monument per a que així es comprega millor i d'una altra manera més activa.

Considero que aquesta proposta és interessant per a posar en pràctica en els centres educatius i en les tasques docents. L'educació patrimonial és un tema interessant en les Ciències Socials, que utilitzant la metodologia per projectes i el patrimoni proper a l'alumnat que els identifique, desenvolupa l'aspecte personal i cultural de l'alumnat, i sobretot l'aprenentatge dels nens és significatiu, actiu i integral.

6. BIBLIOGRAFIA

DECRET (2014): Decret 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum i desplega l'ordenació de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana, València.

DEWEY, J. (1902): "The child and the curriculum". En *Middle works of John Dewey*. Carbondale, Southern Illinois University Press, 1976, Vol. 2, p. 271-291.

ESTEPA, J., DOMÍNGUEZ, C. i CUENCA, J. M. (1998): "La enseñanza de valores a través del patrimonio", en DD.AA., *Los valores y la didáctica de las Ciencias Sociales* (p. 327-336). Lleida, AUPDCS.

FAUBLÉE, E. (1992): *En sortant de l'école... Musees et Patrimoine*. París: Hachette.

FONTAL, O. (2012): "Si som sensibles al patrimoni, en tindrem cura. Si en tenim cura, l'altra gent en podrà gaudir". *Guix*, 381, p. 12-16.

GABARDON, J. F. (2005): "La enseñanza del patrimonio histórico local en una sociedad multicultural", en GARCÍA, C. i altres (ed.): *Enseñar ciencias sociales en una sociedad multicultural. Una mirada desde el Mediterráneo* (p. 69-78). Almería, Universidad de Almería.

"HISTÒRIES de Betxí: el Palau", *Butlletí d'Informació Municipal*, 10, juliol de 2006, Betxí, Ajuntament.

MATOZZI, I. (2001): "La Didáctica de los bienes culturales: a la búsqueda de una definición", en ESTEPA, J., DOMINGUEZ, C., CUENCA, J, M, *Museo y patrimonio en la Didáctica de las Ciencias Sociales* (p.57-96). Huelva. Universidad de Huelva.

NEBOT, F., i MESADO, X. (2010): "El Palau-Castell de Betxí: L'inventari de Sanç Roís de Liori Vescomte de Gallano". *Associació Cultural d'Amics del Palau de Betxí*. Vila-real.

PAGÈS, J (1997): "La formación del pensamiento social", en BENEJAM, P.; PAGÈS, J. (coords), *Enseñar y aprender Ciencias Sociales, Geografía e Historia en la Educación Secundaria*. Barcelona: Horsori/ICE de la UB.

PALACIOS, A.; i LLULL, J. (2012): "Els infants es poden divertir als museus: Propostes d'educació patrimonial a Europa". *Guix*, 381, p. 17-21.

PITARCH, T. (2010): "El Palau de Betxí" (Blogspot, 3 d'abril de 2010). Vila-real.

SORRIBES, V. E. (2006): "Descripció del Palau per Pascual Meneu en un document notarial de 1903", *Festes Majors de Betxí*, Betxí, Ajuntament.

VALLÈS, J.; i PÉREZ, S. (2012): "¡Oye, el patrimonio es nuestro!". *Aula de Innovación Educativa*, 208, p. 14-17.

7. ANNEXOS

Annex 1. Lliurament de la instància en l'Ajuntament.

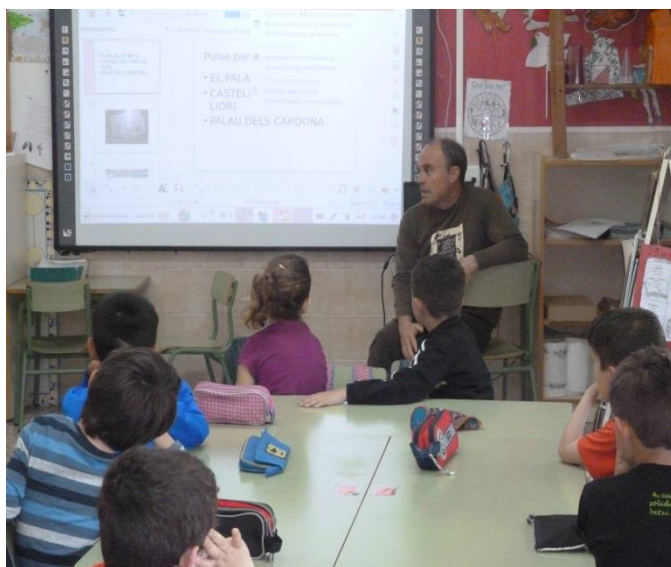
Annex 2. Explicació de la ubicació de l'escola Cervantes-Dualde i del Palau-Castell. Després, situar-ho en el plànol de la localitat i assenyalar el camí des de l'escola fins al monument.

Annex 3. Visita al Palau-Castell de Betxí amb explicació d'Enric.

Annex 4. Visita a l'aula del president de l'Associació d'Amics del Palau, Ferran Nebot.

Annex 5. Decoració entrada a l'aula.

Annex 6. Power Point per a l'exposició del projecte: Palau-Castell de Betxi.

QUI VIVIA EN EL PALAU-CASTELL?

- Castell de Rois de Liori
- Palau dels Cardona (Marquesos d'Ariza)

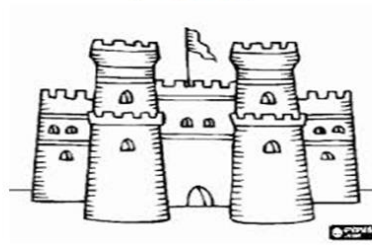
COM ES VIVIA EN AQUELLA ÈPOCA?

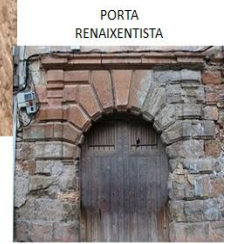
LA INDUMENTÀRIA (ROBA)

EL PALAU PER FORA

PART D'UNA TORRE I FOSSAT

EL PALAU PER DINS

POU

PER A QUÈ S'UTILITZAVA?

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL PALAU

MODIFICACIONS I ÚS EN L'ACTUALITAT

Annex 7. Llibre del projecte del Palau-Castell de Betxí realitzat pels alumnes de 1rA de l'escola Cervantes-Dualde.

